

Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt
Schloßplatz 9, 26603 Aurich
Duitsland
per e-mail aan: aurich.gdws@wsv.bund.de

Betreft: zienswijze uitbreiding/verdieping van de Buiten-Eems 3800R21-422.03/AEm-001/6

Ons kenmerk: BH-24-08

Groningen 13 juni 2024

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij dient de Natuur en Milieufederatie Groningen een zienswijze in over de goedkeuringsprocedure voor de plannen voor de uitbreiding/verdieping van de Buiten-Eems. Dit naar aanleiding van de kennisgeving van het gewijzigde plan voor de uitbreiding / verdieping van de Buiten-Eems tot Emden, van km 40,7 tot km 74,6.

De stichting Natuur en Milieufederatie Groningen heeft de volgende doelstellingen:

- het bevorderen van het behoud, het herstel, het optimaal beheer en de duurzame ontwikkeling van natuur, milieu en landschap;
- het stimuleren van het gebruik van duurzame energie en van andere passende maatregelen ter vermindering van de klimaatverandering in de provincie Groningen;
- bevorderen dat wettelijke regels op het gebied van omgevingsrecht, met name regels ter bescherming van natuur, milieu en landschap juist worden toegepast en worden nageleefd.

Gezien het bovenstaande zijn wij van mening dat wij direct-belanghebbende zijn en verzoeken wij u ons te betrekken bij uw plannen voor de vaargeulverdieping.

Samenwerking in het Programma Eems-Dollard 2050

In Nederland werkt sinds 2016 een brede coalitie van nationale, regionale en lokale overheden, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven (landbouw, havens en industrie) en van natuur- en milieuorganisaties, waaronder de Natuur en Milieufederatie Groningen (hierna 'NMG'), nauw samen in het Programma Eems-Dollard 2050. Dit programma is gericht op ecologische verbetering van het Eemsestuarium. De aanleiding van dit programma was en is de slechte ecologische toestand van het gebied, vanwege onder andere een sterke vertroebeling en een gebrek aan natuurlijke leefgebieden (gebrek zachte overgangen zoet/zout en land/water). De belangrijkste maatregelen in het programma hebben tot doel de vertroebeling in het estuarium te verminderen en de overgangen te verzachten. De komende 10 jaar, vanaf 2026, zal jaarlijks 1 miljoen ton slib (droge stof) aan het Eemsestuarium worden onttrokken (dit conform de MIRT verkenning 2016). Nederland investeert 300-400 miljoen euro in deze grootschalige gebiedsontwikkeling.

Samen voor een mooi en duurzaam Groningen.

Bij de Natuur en Milieufederatie Groningen is een vijftigtal natuur-, milieu- en landschapsorganisaties aangesloten.

Uit de onderzoeken blijkt dat de verdieping van de vaargeul naar Emden heeft geleid tot een negatief effect op de waterkwaliteit en ecologie. Een verdere verslechtering van de toestand van het Eemsestuarium vanwege het voorgenomen project, staat op gespannen voet met de doelen van Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water, evenals met het in 2019 door Nederland en Nedersaksen overeengekomen streefbeeld voor een ecologische strategie voor sedimentmanagement. In lijn met deze overeenkomst benadrukten beide landen nogmaals hun verantwoordelijkheid voor de ecologische verbetering van het hele Eemsestuarium als één systeem. Er dreigt verlies van draagvlak voor de maatregelen van het Programma Eems-Dollard 2050 door de verdere ecologische verslechtering. Als programmapartner zouden we dit zeer betreuren.

Huidige situatie

Het estuarium van de Eems is door eerdere vaargeulverruiming sterk vertroebeld en in een zeer slechte staat van instandhouding. De waterkwaliteit is slecht. Tot op heden is het niet gelukt om de waterkwaliteit in de Eems-Dollard te verbeteren of om een goede staat van instandhouding van Habitattypen 1130 te bereiken.

Op 15 april 2013 heeft de Waddenvereniging mede namens de NMG per brief met kenmerk EKU/HV/13085 ook al een zienswijze ingediend over de toenmalige plannen voor verdieping van de Eems tussen Emden en de Eemshaven.

- Wij verzoeken u deze zienswijze als hier overgenomen en ingevoegd te beschouwen aangezien het doel van het nu voorliggende plan ongewijzigd is ten opzichte van het in 2013 gepresenteerde plan.

Passende beoordeling

In de passende beoordeling voor het voorgenomen project wordt gesteld: "Durch die Ausbaubaggerung, die Herstellung einer Wendestelle, den Strombau, die Beaufschlagung der Unterbringungsstellen und die zusätzlichen Unterhaltungsbaggerungen werden die Wirkungen vorangegangener Ausbauten weiter verstärkt. Die Morphologie des Emsästuars einschließlich der ausgewiesenen FFH-Gebiete wird relativ zum Status quo in einen weniger naturnahen Zustand gebracht." (Document G1, p. 471).

- Wij concluderen op grond van de passende beoordeling dat het verdiepingsproject voor de Buiten-Eems de negatieve gevolgen van eerdere ontwikkelingen in de aangewezen beschermde gebieden versterkt en deze negatieve gevolgen verder consolideert.

Milieurapporten

De initiatiefnemer heeft in het kader van het gewijzigde plan nieuwe en bijgewerkte milieurapporten ingediend, waaronder de milieueffectrapportage (document F) en het N2000 compatibiliteitsonderzoek (document G). De NMG is van mening dat de prognoses van de effecten van het project in deze rapporten onvoldoende gefundeerd zijn vanwege een gebrek aan kennis, hiaten in de gegevens en verouderde gegevens. In het algemeen zijn hydromorfologische studies niet in staat met 100% zekerheid te voorspellen wat er na een ingreep gebeurt. De verdieping van de vaargeul Eemshaven – Noordzee levert bijvoorbeeld dubbel zo veel baggerwerk op als vooraf verwacht. Hoe zeker is het dat de berekende effecten

daadwerkelijk zo op zullen treden, wat voor na-ijlende effecten van eerdere ingrepen zijn er nog en wat zijn de effecten in het meest negatieve geval (worst case)? Wat zijn te verwachten effecten op het baggerbezwaar in Nederlandse havens en door Nederland onderhouden vaargeulen in het gebied (Eemshaven, haven Delfzijl, vaargeul Eemshaven – Noordzee, vaargeul Paapsand Sued en diverse kleinere havens en vaargeulen)?

Wij zijn dan ook van mening dat tegen deze achtergrond het onaanvaardbaar is om een uitbreidingsproject goed te keuren zolang er hiaten zijn in de kennis van juist dit hoofdprobleem. Het hoofdprobleem dat de initiatiefnemer zelf als volgt omschrijft: "Kenntnislücken bestehen noch bei der Beschreibung des Leitparameters Trübung / Schwebstoffverhältnisse in der Tideems. So sind die Vorgänge und Prozesse im Zusammenhang mit dem Vor-kommen von Fluid Mud nicht vollständig bekannt. Auch die kausalen Zusammenhänge und Wirkungs-ketten im Zusammenhang mit den in den letzten Jahren zu beobachtenden Erhöhungen der Schweb-stoffgehalte in der Unterems können nicht abschließend beschrieben werden, sodass dazu teils nur Hypothesen und plausible Annahmen möglich sind." (Document F, p. 684).

- Wij verzoeken u er voor te zorgdragen dat alvorens er besluitvorming plaatsvindt, eerst deze kennishiaten worden opgelost.

Wij zijn van mening dat de reikwijdte van het onderzoek in het MER-rapport (Document F) niet voldoet aan de daarvoor gestelde eisen (WSD Nordwest 2009), in het bijzonder met betrekking tot broed- en trekvogelgegevens, omdat essentiële gegevens niet beschikbaar, niet gebruikt of onvoldoende actueel zijn. Er zijn bijvoorbeeld geen broedvogelgegevens benut voor een deel van de Nederlandse kwelders van de Eems in het beschouwde gebied (zie document F, blz. 684). Gegevens van delen van de Duitse broedvogelonderzoeksgebieden zijn meer dan 5 jaar oud en daarmee verouderd (zie document F, blz. 163 e.v.). Beschikbare gegevens over vogels, macrozoöbenthos, zoöplankton en fytoplankton zijn niet gebruikt.

Ook zijn geen gegevens gebruikt over trekvogels in het "Hund- und Paapsand"-gebied, dat zeer dicht bij het projectgebied en in de verstoringszones van de baggerwerkzaamheden ligt. Ook trekvogelgegevens voor het gebied "Ems onder Emden" ontbreken en de gegevens voor het gebied "Knockster Muhde" zijn verouderd (cf. document F, p. 184 f.).

- Wij verzoeken u alsnog de ontbrekende gegevens te verzamelen en aan te vullen en alle beschikbare gegevens te gebruiken, alvorens er besluitvorming kan plaatsvinden.

Habitatrichtlijn, Natura 2000 Beheerplan Eems-Dollard

Gezien de uitkomst van de Passende Beoordeling en overige milieurapporten concluderen wij dat het project in strijd is met het verslechteringsverbod uit de Habitatrichtlijn (art 6 lid 2) en kan het niet vergund worden (art. 6 lid 3 Habitatrichtlijn). Volgens ons is ook niet voldaan aan de voorwaarden voor een afwijking overeenkomstig art 6 lid 4 Habitatrichtlijn (ADC-toets). Met name ontbreekt een toereikende beoordeling van alternatieven, aangezien de opdrachtgever bijvoorbeeld geen minimale uitbreiding of minimale varianten heeft onderzocht, noch de mogelijkheden om meer op het getij te varen (zie document G2, blz. 9 e.v.).

Nederland heeft in december 2023 het ontwerp van het Supplement Natura 2000 Beheerplan Eems-Dollard gepubliceerd. De hierin opgenomen analyses en doelen zijn ten onrechte niet meegenomen in de plannen en onderliggende rapporten om de Eems te verdiepen.

- Wij verzoeken u alsnog een correcte toetsing uit te voeren van het voorgenomen project aan de vereisten van de Habitatrichtlijn en het project te toetsen aan het Supplement Natura 2000 Beheerplan Eems-Dollard.

Eems-Dollard milieuprotocol en Integraal Managementplan Eemsestuarium

Nederland en Duitsland hebben in het Eems-Dollardmilieuprotocol afgesproken gezamenlijk de waterkwaliteit en de natuur in de Eemsmonding te behouden en te verbeteren (art. 4 lid a). In het Integraal Managementplan Eemsestuarium (mei 2017) geven Nederland en Duitsland invulling aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de ecologische toestand in het estuarium en benoemen ze oplossingsrichtingen, waaronder het verbeteren van de basis van het voedselweb (de primaire productie) door het voorkomen van verdere vertroebeling en terugdringen van de troebelheid (...).

- Wij verzoeken u alsnog een correcte toetsing uit te voeren van het voorgenomen project aan de vereisten van het Eems-Dollardmilieuprotocol en het Integraal Managementplan Eemsestuarium.

Agenda voor het Waddengebied 2050

In de Agenda voor het Waddengebied 2050 is het regionale en landelijke beleid voor de Waddenzee (incl. Eems) opgenomen. De hoofddoelstelling voor de Waddenzee is: “een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap”. Voor baggeren is als strategie opgenomen: “slimmer omgaan met baggeren in de Waddenzee door minder te baggeren en de gevolgen van baggeren en verspreiden van bagger te verminderen zonder dat dit koste gaat van de bereikbaarheid van de havens”. Er wordt gesignaleerd dat bij gelijkblijvende diepgang van vaargeulen, de verwachting is dat de baggerinspanningen de komende jaren omhoog zullen gaan. Het uitgangspunt is dat diepte en/of breedte van de door de scheepvaart gebruikte geulen niet toeneemt. Daarnaast wordt er gewerkt aan het verkleinen van de baggerhoeveelheden en het verminderen van de effecten van het baggeren. Het plan om de vaargeul te verdiepen is in strijd met dit beleid.

- Wij verzoeken u in overleg te treden met de Nederlandse overheid over hoe u er voor kunt zorgdragen dat deze beleidsdoelen kunnen worden gehaald.

In het bij de Agenda voor het Waddengebied 2050 behorende Uitvoeringsplan Waddengebied 2021-2026 is het Programma Eems-Dollard 2050 formeel opgenomen als Uitvoeringsplan 8 (UP8). In het Programma Eems-Dollard 2050 (ED250) werken overheden, natuur- en milieuorganisaties en bedrijven aan het herstel van het Eems-estuarium. Ze werken aan het verminderen van de vertroebeling door slib te onttrekken en het nuttig toe te passen en aan het versterken van sedimentatie binnen- en buitendijks. Langs de randen van het estuarium vindt natuurherstel plaats in combinatie met slibvangst, recreatie en waterveiligheid. De geplande verdieping van de Eems leidt tot meer vertroebeling in de Eems en brengt dus de doelstellingen van het Programma ED2050 verder buiten bereik.

- Wij verzoeken u met de initiatiefnemers van ED2050 te overleggen hoe u er voor kunt bijdragen dat hun doelstellingen bereikt kunnen worden.

Internationale verdragen en richtlijnen

Diverse internationale verdragen zijn van toepassing op het gebied, zoals het Verdrag van Parijs (1950), het Verdrag van Ramsar (1971), het Verdrag van Bern (1979), het Verdrag van Bonn (1979), de Overeenkomst inzake de bescherming van Afrikaans-Euraziatische trekkende watervogels (AEWA; 1996), de Overeenkomst inzake de instandhouding van kleine walvisachtigen in de Oostzee en de Noordzee (ASCOBANS; 1992), de Overeenkomst inzake de bescherming van zeehonden in de Waddenzee (1990), het OSPAR-verdrag bijlage V (1998), het Biodiversiteitsverdrag (1992), en het Werelderfgoedverdrag UNESCO (aanwijzing Waddenzee: 2009). Daarnaast gelden er op grond van de al hierboven genoemde Habitatrictlijn, de Vogelrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water verplichtingen om de ecologische kwaliteit van de Eems te verbeteren.

- Wij verzoeken u alsnog het voorgenomen project te toetsen aan deze verdragen en richtlijnen.

Tot slot

De NMG is van mening dat totdat er een tastbare en meetbare verbetering is bewerkstelligd, ingrepen die de natuur- en de waterkwaliteit verder verslechteren ongewenst zijn in het kader van verantwoord en duurzaam handelen. Uit de passende beoordeling en verdere onderzoeken blijkt dat het door u voorgenomen project de natuur- en waterkwaliteit verder zal verslechteren. Dat betekent dat wij uw voorgenomen project afwijzen.

Wij verzoeken u daarom geen uitvoering te geven aan het door u voorgenomen project, maar allereerst in te zetten op verbetering van de water- en natuurkwaliteit van het Eemsestuarium.

Wij sluiten ons aan bij de reactie van BUND, WWF Deutschland en NABU en verzoeken u die als hier ingelast en overgenomen te beschouwen.

Met vriendelijke groet,

Jan-Willem Lobeek,
Directeur-bestuurder Natuur en Milieufederatie Groningen